

V TOMTO ČÍSLE

Rozhovor
s houslovým
virtuosem
FRANTIŠKEM
NOVOTNÝM

(Čtěte na str. 1 a 5)

TÝDENÍK

ROZHLAS

Číslo 38/2005

Má mimořádně široký repertoár. Vystupuje s předními českými i zahraničními symfonickými tělesy. Koncertuje na významných pódiích evropských zemí Japonska a Spojených států amerických. Nahrává pro zahraniční i české firmy. Spolupracuje s řadou rozhlasových a televizních společností. Kromě sólistické činnosti působí jako docent houslové hry na Hudební fakultě JAMU. Pravidelně učí na mistrovských interpretačních kurzech. Je nositelem ceny italské rozhlasové a televizní společnosti RAI a medaile H. Wieniawského. V polovině září zahájí nové koncertní turné po České republice s klavíristou Sergueiem Milsteinem. Houslový virtuos František Novotný.

O míře uplatnění se každý rozhoduje volbou cesty

JITKA ŠKÁPIKOVÁ

Ríká se, že housle mají duši. V čem pro vás spočívá jejich kouzlo?

Je to zajímavé! Dění běží kupředu, tempo technického rozvoje je nebyvalé, ale housle zůstávají dokonalé už více než tři sta let. Jsou důkazem bohaté historie a elegancí tvarů vypovídají nejen o svých tvůrcích. V těch několika málo umně poskládaných kouscích dřeva je doslova celý vesmír. Nemyslím to jen obrazně. Tvorba tónu - chvění strun, rezonance dřeva a co nejčistší intonace - to je klíč do netušených světů. Jasně to naznačují i poslední teoretické úvahy světových fyziků.

Vezměme to pěkně „od Adama“: kudy vedla vaše cesta k houslím?

Pocházím ze Znojma a jako dítě jsem navštěvoval všechny obory tehdejší znojemské LŠU - výtvarný, hudební i dramatický. Než došlo k seriózní úvaze o hře na housle, pomýšlel jsem na zcela jiné zaměření. Kromě malování a modelování mě lákala především fyzika.

Co tedy nakonec rozhodlo, co převážilo na vahách mezi fyzikou a hudbou?

Byl to můj znojemský učitel houslí, který mě přivedl na myšlenku věnovat se interpretaci klasické hudby profesionálně. Vysvětloval mi, že je to obor, ve kterém nic nelze ošidit a předstírat, kde vynaložené úsilí a vnitřní vklad posluchači vždy uslyší... Jsou okamžiky, kdy si nejsem jistý, zda jsem v sobě měl nechat „zvířet“ múzy nad přírodní vědou. Astrofyzika je mým celoživotním zájmem a kromě not s sebou často nosím nějakou knihu o vesmíru. Uklidňuje mě však vědomí, že „k cíli“ vedou nejrůznější cesty. S potěšením

sleduji, jak se nové objevy pomalu, ale jistě víc a víc prolínají s filozofií a odvažné teorie velkých vědců se nápadně začínají propojovat s věděním kultur starých tisícilet. Nejspíš to byly hvězdy, které rozhodly, že se pokouším kamínek svého pozemského života v nekonečné mozaice lidských osudů vybrušovat hrou na housle a ne u dalekohledu na observatoři...

Je to tak, že si nástroj člověka prostě „najde“? Že se interpret pro daný nástroj takřka narodí?

Myslím, že ano. Mezi špičkovými interprety znám řadu lidí, kteří začínali s jiným nástrojem a vůbec jim to nešlo.

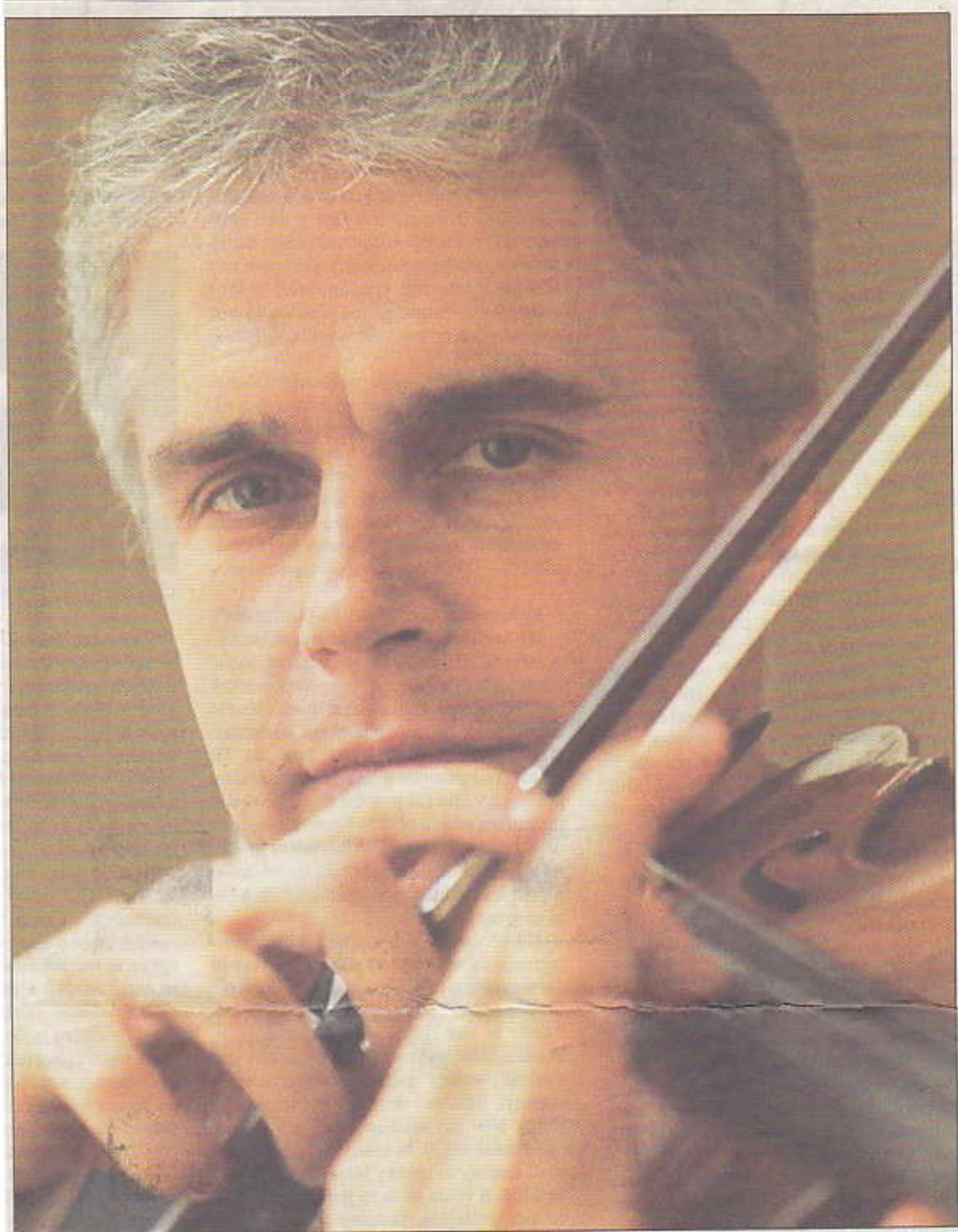
A vám?

Začínal jsem relativně velmi pozdě - v devíti letech - a říkají, že jsem postupoval poměrně rychle. Když jsem hrál šestý rok, získal jsem s Ravelovou Cikánkou absolutní vítězství na Kociánce...

Pak přišla studia houslové hry na brněnské konzervatoři u profesora Bohumila Kotmela a na JAMU ve třídě profesora Bohumila Smejkal. Mezi svými pedagogy uvádíte i Zakhara Brona a Viktora Treťjakova. Jak jste se k těmto osobnostem dostal a vnímal svá studia?

Ve vztahu mezi učitelem a studentem jsem vždycky - a zejména v individuální

výuce - pocíval spíše východní vztah Mistra a žáka. Měl jsem velké štěstí na výrazné pedagogické osobnosti, které jako Mistry bylo možné skutečně respektovat. Nevylučuje se tím totiž vůbec hledání vlastní cesty. Naopak. Se Zakharem Bronem jsem se poprvé setkal v Brně. Přijel k nám tehdy ještě z Novosibirska vést speciální kurz a vybral si mě jako model. Od té doby jsem u něj absolvoval řadu lekcí. Studovat u Viktora Viktoroviče - jak oslovují profesora Tretjakova jeho studenti - bylo mým snem. Původní záměr na dlouhodobé studium v Moskvě jsme po vzájemné domluvě změнили na konzultace v zahraničí i u nás, podle jeho koncertního kalendáře.

Dnes sám působíte jako vyhledávaný pedagog houslové hry. Je v tom jistá zákonitost? Může pedagogická práce obohacovat nejen studenta, ale zpětně i pedagoga?

Už za studií jsem mlčky pozorně sledoval výkony svých spolužáků - a přiznám se - i pedagogů a kladl si otázky, proč se jim to či ono nedaří, když by se

dalo zvolit vhodnější řešení. Snad to nezapůsobí namyšleně, chci jen říci, že mě metodika intuitivně zajímala od mládí. A společná práce se studenty? Každé lidské setkání něco přináší. Skrze své studenty mohu kupříkladu pozorovat svět stále novými očima. Je skutečně zajímavé, jak se rok od roku mění mentalita mladých lidí, jejich vnímání, názory, priority...

Je-li člověk špičkový interpret, není nikde napsáno, že bude i vynikajícím pedagogem...

Vím, kam míříte. Jako v každé činnosti, i v umění učít je klíčový talent. Sebechytřejší matematik bez pedagogického umu, bez schopnosti vysvětlovat nic nepředá. Samozřejmě odborné studium a stále vzdělávání je pro učitele základní podmínkou a nezbytnou nutností. Bez otevřenosti a vstřícnosti obou stran to však má jen velmi omezený efekt.

Jaký je život v současném uměleckém školství?

Školství - těžká otázka. Nic není černobílé. *Pokračování na str. 5*

Pokračování ze str. 1

Úroveň našeho uměleckého školství má tradici a v mezinárodním kontextu máme jistě co nabídnout. Nemohu se však ubránit pocitu, že se - i přes stále skromné ekonomické poměry na školách - objevuje více zájemců o vysokoškolskou „kariéru“ a získávání „pozic“, které však ani vzdáleně nechápou jako službu vzdělanosti.

Jak si vlastně na interpretačním poli vedeme, v čem jsme jiní?

Získat a obhajovat mezinárodní renomé je asi náročné v každém oboru. Svět virtuosů, dříve tvořený hlavně interprety z Evropy, postupně pak i ze Spojených států, dnes prakticky nemá hranic. Stále však, myslím, může oslovovat slovanská duše, uchová-li si svoji citlivost pro imaginární sféry.

Měla jsem to štěstí, že jsem letos v červenci mohla nahlédnout do zákulisí Mezinárodních interpretačních kurzů na JAMU v Brně. Pro mne - a jistě i pro ostatní účastníky - fascinující zážitek. Co se dá naučit v tak krátké době, co si frekventanti od kurzů slibují a co tam mohou získat?

Vedení mistrovských kurzů je od soustavné pedagogické práce odlišné. V rámci jedno- až dvoutýdenních konzultací jde (zjednodušeně řečeno) o předání inspiračních impulzů, o odhalení hlavních hráčských problémů a nasměrování k ozdravným cvičením. Pro řadu adeptů může být takové setkání zásadní, ale s několikaletou odpovědností za vedení svěřeného studenta - například na akademii - to nelze srovnat. Tak jako v medicíně je nejdůležitější přesná diagnóza a následně náležitá pravidelná kontrola stanovené léčby. Teprve se zdravým hráčským aparátem se lze smysluplně věnovat uměleckým aspektům.

Ve více než dvaceti soutěžích u nás i v zahraničí jste obdržel palmy vítězství, laureátské tituly a zvláštní ocenění. Dnes v některých z nich zasedáte jako porotce. Jak se změnil váš pohled na ně v situaci, kdy jste na opačné straně „hřiště“?

Téma soutěží skýtá celou řadu různých úhlů pohledu. Za svých studií jsem je vnímal jako příležitost veřejně vystoupit po každé s novým repertoárem. U větších soutěží pak byla motivující i možnost zahrát si s orchestrem.

A zákulisí? Nejsou to někdy více bitvy pedagogů než hráčů?

Zákulisí jsem dlouhá léta nevnímal. Jako chlapec mi například z Kociánovy houslové soutěže nejvíce utkvěla v paměti zima v chatkách na louce za městem, kde jsme byli ubytováni a kde se muselo pořádně zatopit v kamnech, aby bylo možné vůbec rozbalit housle. Ale také tisíce rozkvetlých petrkliců na stránkách, po nichž jsem každé ráno pro zahrátí běhal. Díky Concertinu Praga jsme zase sehráli řadu zajímavých šachových partií s našimi i zahraničními kolegy a koncertně se podívali do Berlína. Teprve později si nešlo nevšimnout podivného napětí mezi kantory, porotci, a dokonce i rodiči některých účastníků. Jako každá zátěžová situace, i soutěž vyvíjí značný tlak na psychiku a dává průchod projevům jednotlivých charakterů. V této

O míře uplatnění se každý rozhoduje volbou cesty

oblasti jsem byl a bývám svědkem mnoha velmi barevných momentů. Vzpomínám-li na kolegy, s nimiž jsem kdysi soustěžil, kdo se choval slušně a se ctí tehdy, je takový i dnes.

Žijete na Moravě. Není odtamtud daleko do světa?

(odpovídá s úsměvem) Morava do světa nepatří?

až ve chvílích, kdy o ně člověk musí bojovat - ať už s „nepřízní osudu“ či sám se sebou.

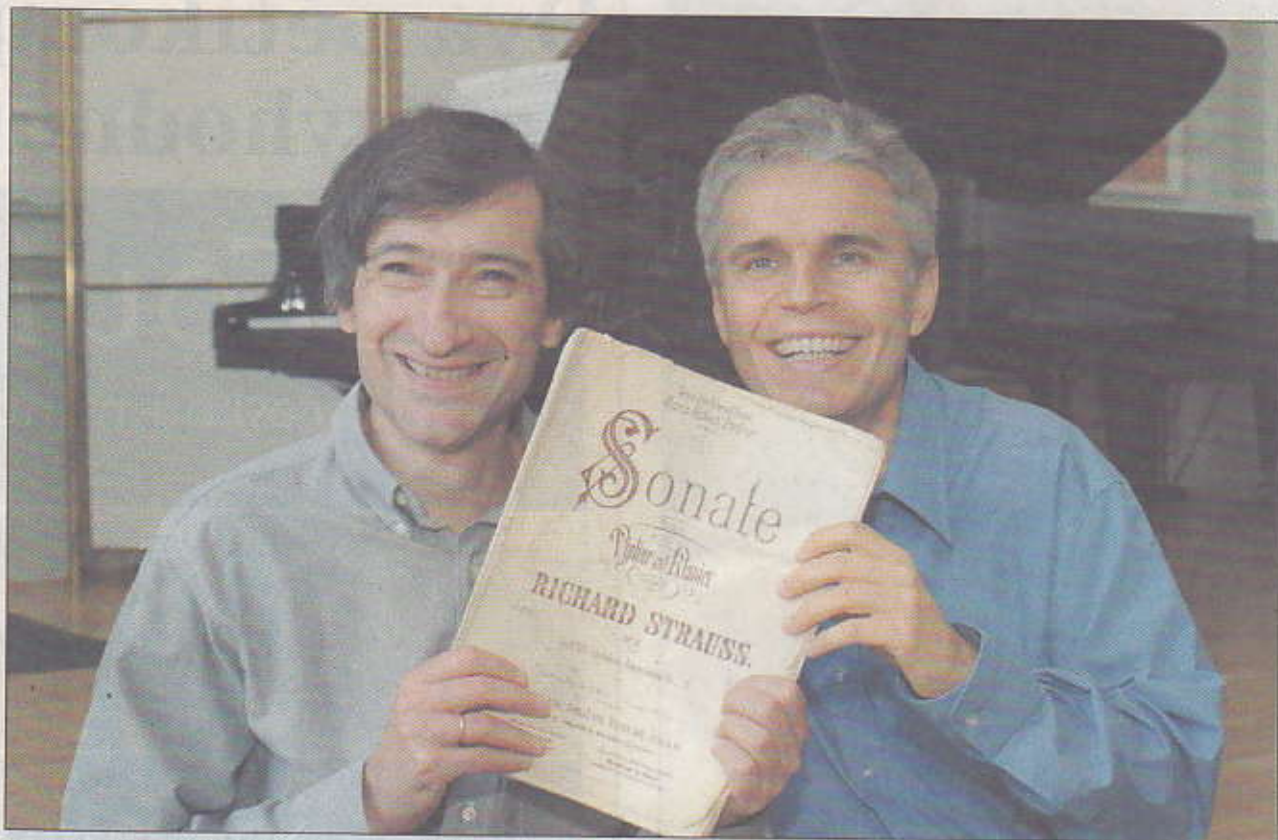
Platí to i o setkání a následné spolupráci se Sergueiem Milsteinem? Jak jste se vlastně poznali?

Serguei slyšel mé výkony na Čajkovského soutěži v Moskvě a ihned pojal myšlenku týkající se naší spolupráce.

světy, tím harmoničtější působíte. Myslím, že je to pro interpretační spolupráci - má-li mít vůbec šanci na „hlubší ponor“ - zásadní.

Jak probíhá vaše vzájemná spolupráce?

I přes značnou vzdálenost jsme ve stálém kontaktu a přemýšlíme nad plány do budoucna. Čas od času se nám podaří

František Novotný s klavíristou Sergueiem Milsteinem. V polovině září zahájí společné koncertní turné po České republice

Tak jsem to nemyslela. Spíš jsem měla na mysli, jestli u nás stále ještě hraje roli to, odkud člověk je? V rámci naší země třeba tak často přetřásaný pragocentrismus.

Nikdy jsem nepřečenoval místo bydliště. Také jsem už slyšel, že si to „jako sólista mohu dovolit“. Do značné míry na tom něco je. Naše země je tak maličká a poměry v ní tak nestandardní, že jakákoli zvolená adresa na nic nemá vliv. O míře uplatnění se každý rozhoduje volbou cesty. V zahraničí jsem český houslista. Pravdou je, že interpret z malé země to má asi těžší. Ale i zde hraje roli celá řada okolností, osobních rozhodnutí a pochopitelně i štěstí.

Koncertujete na významných scénách u nás i v zahraničí, s význačnými tělesy a dirigenty. Jakých setkání si nejvíc ceníte?

Největší a nejhlubší zážitky - umělecké i lidské - mě pojí s kumstýři a přáteli, jejichž cesta nebyla nijak snadná. Myslím, že právě hodnoty se mnohdy projasňují

Ostrá opatření ale tehdy našemu setkání zabránila. Jednoduše ho za mnou - cizincem - nepustili. Serguei se narodil v rodině věhlasných hudebníků, klavírní studia absolvoval u svého otce Jakoba Milsteina a pravidelně konzultoval se Svjatoslavem Richterem. Získal řadu cen na mezinárodních soutěžích včetně laureátského titulu z Pražského jara. Přes to všechno v Moskvě prožíval složitou situaci. Poznám jsem ho v době, kdy měl za sebou nelehké rozhodnutí přesídlit z Ruska do Francie. Od prvního okamžiku jsme oba měli pocit, jako bychom spolu hráli odjakživa.

Společně jste absolvovali řadu prestižních turné v Evropě a USA a realizovali mnoho nahrávek pro rozhlasové stanice a na CD. Předpokládám, že při tomto uměleckém partnerství na sebe musíte takzvané „slyšet“ nejen hudebně, ale i osobnostně.

V lidském i uměleckém partnerství platí totéž. Čím bližší jsou vaše vnitřní

sladit své koncertní kalendáře pro společné turné. To nejbližší v České republice proběhne zanedlouho. Čekají nás koncerty na zámku v Trmčicích, v Teplících, Plzni, na několika místech severní Moravy, ve Znojmně, Telči a také v Praze. Naplánováno je i natáčení pro Český rozhlas.

Kdo je pořadatelem pražského koncertu a kde se uskuteční?

Náš večer spadá do mimofestivalových aktivit Pražského jara a bude zahajovacím koncertem podzimní řady Klubu přátel Pražského jara. Zájemce můžeme pozvat 22. září v 19.30 do kostela svatého Vavřince pod Petřínem v Hellichově ulici.

Jak se vlastně staví koncertní program pro konkrétní turné? Jak vypadá třeba domluva na volbě repertoáru?

S kolegou Milsteinem se na koncertech věnujeme zejména velkým sonátovým dílům. Speciální repertoárová přání mívají spíše dramaturgové festivalů. Zatím jsme nikdy neměli problém se vzájemnou shodou. Program letošního turné

je tvořen třemi velkými sonátami Mozarta, Francka a Strausse. Mozartovou průzračně virtuózní Sonátou A dur KV 526 chceme připomenout blížící se 250. výročí od Maestrova narození. Proč jsme zařadili Franckovu Sonátu, je prosté - byla to právě ona, kterou jsem hrál v Moskvě a která Sergueie „vybídla“, aby mě oslovil. Bude to jakási vzpomínka na počátek naší letos již desetileté spolupráce.

A proč padla volba právě na Strausse?

Slovy to nelze vyjádřit. Chceme se zkrátka rozdělit o tento strhující hudební příběh. Naši nahrávku Straussovy Sonáty spolu s Korngoldovou před časem vydal Clarton ve spolupráci s Radioservisem. Soudě podle ohlasů, přináší radost milovníkům komorní hudby.

Jak se díváte na současnou situaci ve světě takzvané „vážené hudby“? Často se žehrá na malý zájem médií, na upadající muzikalitu mladé generace.

Klasickou hudbu aktivně vyhledává minoritní část společnosti. Povaha jejího poselství je hodnotou, která tiše a zcela klidně vyzařuje světlo pro každé skutečně otevřené oči a citlivé srdce.

Takže potíží je v tom, že čím dál mňí srdcí je citlivých a očí otevřených?

Tím se zabývá řada sociologů a psychologů. Odpověď není jednoduchá. Značnou měrou se však na tom podílejí i média. Neobyčejně přesně to vyjádřil v jedné ze svých knih Tomáš Halic: *„Je komunikace sama hodnotou - a to i tehdy, kdy už není co říci? Ano, jímá mne obava tváře v tvář náboženství televizního průmyslu zábavy, která pohlcuje a překládá do jazyka banality kousek po kousku vše kolem nás. Toto náboženství, které sice neuznává žádnou univerzalitu, se stává via facti univerzálním, ba totalitním.“*

Vím o vás, že jste posluchačem Českého rozhlasu 3 - Vltava.

Promiňte, že vám skáču do řeči, ale když jste řekla Vltava, musím se s vámi rozdělit o jeden zážitek. Před nedávnem u nás doma zazvonily dvě dámy s dotazníkem, zabývajícím se sledovaností sdělovacích prostředků. Kromě jiného jsme se dostali k otázce, kterou rozhlasovou stanicí poslouchám. K mému velkému překvapení ve svém dotazníku mezi těmi všemi pavlačovými soukromými kanály Vltavu nenašly.

To jste si zrovna vy jako respondent užil!

Máte pravdu. Už dlouho si myslím, že všechny možné ankety a reklamy určité nejsou určeny mně...

Co jako posluchač vyhledáváte?

Mám-li být zcela upřímný, tak ticho. Ale vážně. Vltava je z mého pohledu jedním z posledních ostrůvků, na němž lze pěstovat krásu. A myslím tím krásu hudby i slova. Kromě koncertů a hudebních snůků si rád poslechnu třeba Shakespearovy Sonety, četbu z knihy nebo rozhlasovou hru. Před mikrofon s nástrojem či hlasem nemůže každý. Je to mnohem větší zkouška technické úrovně a umělecké zralosti než v televizi. Pan Lukavský jednou řekl: V češtině máme k dispozici stradivářky. Neměli bychom na ně hrát jako na nádražní rozhlas.

Foto archiv